

**CADRUL
TEORETICO-CONCEPTUAL
CU REFERINȚĂ
LA ROLUL INSTITUȚIILOR
ÎN PROCESUL DE ADERARE
LA UE**

Prof. univ., dr. hab.
Eugenia FEURAS, ASEM,
feuras@ase.md

Unul din factorii primari ai competitivității unei țări este starea instituțiilor. Aderarea la UE presupune modificări substanțiale în conținutul și componența cadrului instituțional al țărilor aderente, ce pot genera un progres sau regres în dezvoltarea lor dacă instituțiile existente și cele transferate sunt incompatibile. În articolul prezentat, autorul și-a propus sarcina de a examina, sub aspect teoretico-conceptual, procesul de modificare instituțională prin intermediul a trei concepții: a europeanizării, a transferului instituțional și a dependenței de cale. Au fost analizate formele, instrumentele, modalitățile și costurile transferului instituțional și posibilele disfuncționalități instituționale. S-a ajuns la concluzia că, în cazul Republicii Moldova, modificarea parțială a instituțiilor este determinată, preponderent, de dorința de supraviețuire a veto-actorilor și nu de continuarea consecventă a procesului de aderare la UE.

Cuvinte-cheie: europeanizare, transfer instituțional, dependență de cale, aderare la UE

JEL: N01, F15

Introducere. În luna martie 2000, Consiliul European, reunit la Lisabona, a stabilit, pentru următorul deceniu, un obiectiv strategic general deosebit de ambițios – ca UE să devină cea mai competitivă și mai dina-

**THE THEORETICAL
CONCEPTUAL FRAMEWORK
WITH REFERENCE TO THE
ROLE OF INSTITUTIONS IN
THE PROCESS OF ACCESSION
TO THE EU**

Professor PhD
Eugenia FEURAS, ASEM
feuras@ase.md

One of the primary competitive factors of a country is the state of institutions. EU membership requires substantial changes in the content and structure of the institutional framework of the acceding countries, which could generate progress or regress in their development if the existing institutions and the transferred ones are incompatible. In this article the author has undertaken the task to examine, theoretically and conceptually, the process of institutional change in terms of three concepts: Europeanization, institutional transfer and path dependence. There have been analysed the forms, tools, methods and costs of institutional transfer and possible institutional failures. This research has come to the conclusion that in the situation of the Republic of Moldova, the partial modification of institutions is mainly determined by the desire of the veto players to survive and not by the consistent abidance of the accession process to the EU.

Key words: Europeanization, institutional transfer, path dependence, EU accession

JEL: N01, F15

Introduction. In March 2000, the European Council, meeting in Lisbon, set a very ambitious overall strategic objective for the following decade – **to make the EU the most competitive and dynamic economy in the**

mică economie din lume bazată pe cunoaștere, capabilă de o creștere economică durabilă, cu locuri de muncă mai numeroase și mai bune și cu o coeziune mai mare.

Conform Indicelui Competitivității Globale (ICG), factorii care exercită o influență decisivă asupra competitivității sunt grupați în 9 piloni: instituții, infrastructură, macroeconomie, sănătate și educație primară, educație și formare superioară, eficiența pieței, situația în materie de tehnologie, sofisticarea afacerilor și inovarea. Plasarea instituțiilor pe primul loc între acești piloni nu este deloc întâmplătoare, deoarece cadrul instituțional joacă un rol central în modalitățile prin care societățile distribuie beneficiile și suportă costurile strategiilor și politicilor de dezvoltare.

Importanța acordată aspectului instituțional ne-a determinat să abordăm reperele teoretico-conceptuale ce țin de modificările instituționale conexe de procesul de aderare la UE. În cercetările noastre, ne vom baza pe conceperea instituțiilor propusă de laureatul Premiului Nobel, D. North: „Instituțiile sunt reguli sau seturi de reguli formale și informale, care constrâng interacțiunile oamenilor la nivel politic, economic și social. Ele determină structura stimulentei dintr-o economie și, în funcție de modul în care se dezvoltă această structură, va fi modelată direcția dezvoltării economice – către creștere, stagnare sau declin” [11].

Instituțiile sunt autonome sau interdependente, au potențial egal de influență sau sunt conflictuale? Răspunsul la aceste întrebări vom încerca să-l găsim prin delimitarea și analiza unor concepții pe care le considerăm mai elocvente pentru scopul de cercetare propus.

Conținutul de bază

Concepția europeanizării. În opinia lui B. Palier și Y. Surel [14, p.39], europeanizarea ar fi un ansamblu de procese de ajustare instituțională, strategice și normative, induse

world based on knowledge, capable of sustainable economic growth, offering more and better jobs and a higher cohesion.

According to the Global Competitiveness Index (GCI), the factors that have a decisive influence on competitiveness are grouped into nine pillars: institutions, infrastructure, macro economy, health and primary education, education and higher education, market efficiency, the state of technology, business sophistication and innovation. The placement of institutions at the top of these pillars is not made at random because the institutional framework plays the main role in choosing the ways companies distribute the benefits and bear the costs of development strategies and policies.

The importance given to institutional issues prompted us to tackle the theoretical and conceptual benchmarks related to institutional changes which refer to the process of accession to the EU. In our research we will rely on the model of setting up institutions proposed by the Nobel Laureate, D. North: “Institutions are rules or sets of formal and informal rules that coerce human interaction at political, economic and social levels. They determine the incentive structure within an economy and, depending on the way this structure is developing, the direction of economic development will be modelled – towards growth, stagnation or decline” [11].

Are institutions autonomous or interdependent, do they have equal potential of influence or are they conflicting? We will try to give answers to these questions by defining and analysing certain concepts that we consider to be more eloquent for the purpose of the proposed research.

Basic content

The concept of Europeanization. According to B. Palier and Y. Surel [14, p.39] Europeanization is a set of institutional, strategic and regulatory adjustment processes,

de construcția europeană, ea fiind un produs al integrării europene. Radaelli G. [15, p.30] consideră că procesul de europenizare implică constituirea, difuzarea și instituționalizarea de reguli, norme, proceduri, modalități și valori comunitare, prevăzute a fi încorporate în structurile și politicile naționale. O abordare mai complexă o găsim la J.P. Olsen [12], care afirmă că conceptul de europenizare posedă cinci sensuri:

- 1) extinderea teritorială a Uniunii Europene;
- 2) crearea unor instituții specifice de guvernare la nivel de UE;
- 3) adaptarea sistemelor naționale și subnaționale de guvernare la cadrul și normele mai generale stabilite la nivel comunitar;
- 4) transferarea formelor de organizare comunitară în exteriorul frontierelor UE;
- 5) unificarea politică a statelor.

Deci, sunt delimitate două dimensiuni ale procesului de europenizare: una internă, care se referă la schimbările instituționale din statele membre ale UE, și alta externă, care se referă la schimbările instituționale care au loc în cadrul statelor aflate la frontierele UE sub influența Politicii Europene de Vecinătate.

Pentru candidații la aderare la UE, europenizarea poate fi concepută ca o presiune adaptivă în vederea efectuării transferului acquis-ului comunitar și a structurilor instituționale europene la nivel național [8].

Printre *factorii ce pot influența procesul de europenizare*, doi se evidențiază în mod deosebit. Primul factor, în opinia lui G. Tsebelis și G. Nested, se referă la *actorii cu drept de veto* [19], care pot bloca implementarea deciziilor comunitare europene la nivel național. Acești actori cuprind partidele politice în guvernele de coaliție (care pot amenința cu părăsirea coaliției și prăbușirea

triggered by the European construction, being a product of European integration. Radaelli G. [15, p.30] believes that the Europeanization process involves the creation, dissemination and institutionalization of rules, norms, procedures, methods and community values, designed to be incorporated into national policies and structures. A more complex approach is found in J.P. Olsen's works [12] which state that the concept of Europeanization consists of five directions:

- 1) the territorial expansion of the European Union;
- 2) the creation of specific institutions of governance at EU level;
- 3) the adjustment of the national and subnational systems of governance to the framework and more general rules established at Community level;
- 4) the transfer of the forms of community structure outside the EU borders;
- 5) the political unification of the states.

So, there are two defined dimensions for the Europeanization process: an internal one, referring to institutional changes in the EU Member States and another external one, referring to the institutional changes taking place in the states situated at the EU borders, under the influence of the Neighbourhood European Policy.

For the candidates to the EU membership, Europeanization can be conceived as an adaptive pressure for the implementation of the Community acquis and the European institutional structures at national level [8].

Among *the factors that may affect the Europeanization process* there two which stand out in particular. The first factor, in G. Tsebelis's and G. Nested's opinions refers to the *veto players* [19] that can block the implementation of the European Community decisions at national level. These stakeholders include the political parties from the coalition

guvernului), entitățile federative cu interese specifice, mișcările sociale, care pot mobiliza opinia publică și grupurile puternice de interes.

Al doilea factor, în opinia lui E. Causse și G. Falkner [5], este **cultura politico-administrativă**, care poate consta în patru tipuri, precum:

- cultura **absorbției**, tipică țărilor scandinave, care posedă sisteme eficiente de transpunere și control ale legislației europene în legislația națională;
- cultura **adaptării**, tipică Germaniei, unde regulile comunitare se adaptează la respectarea intereselor naționale, fără modificarea conținutului lor de fond;
- cultura **atitudinii inerte**, tipică Franței sau Greciei, unde transpunerea deciziilor comunitare se efectuează în termene mai îndelungate și sub presiunea instituțiilor europene;
- cultura **rezistenței**, exemplificată prin neaderarea Suediei la zona euro, neacceptarea noului Tratat constituțional de către Olanda, neacceptarea cotelor de repartizare a imigranților de către Ungaria etc.

Cel mai puternic vector al europenizării formale este dreptul comunitar, care impune racordarea *de jure* a dreptului național la cel comunitar. Însă, gradul de racordare a diverselor politici este diferit. Astfel, cele mai severe condiții de transpunere a legislației comunitare în legislația națională sunt prevăzute pentru politicile de frontieră, a concurenței, agricole și în telecomunicații. Reglementarea strictă, sau reglementarea hard, este explicată prin grija pentru securitatea colectivă. Astfel, în cazul politicii de frontieră, dacă unul dintre membrii UE evită să se conformeze normelor sanitare sau

governamentelor (care pot amenința să lase alianța și guvernul să colapse), entitățile federative cu interese specifice, mișcările sociale, care pot mobiliza opinia publică și grupurile puternice de interes.

Al doilea factor, în opinia lui E. Causse și G. Falkner [5], este **cultura politico-administrativă**, care poate consta în patru tipuri:

- cultura **absorbției**, tipică țărilor scandinave, care posedă sisteme eficiente de transpunere și control ale legislației europene în legislația națională;
- cultura **adaptării**, tipică Germaniei, unde regulile comunitare se adaptează la respectarea intereselor naționale, fără modificarea conținutului lor de fond;
- cultura **atitudinii inerte**, tipică Franței sau Greciei, unde transpunerea deciziilor comunitare se efectuează în termene mai îndelungate și sub presiunea instituțiilor europene;
- cultura **rezistenței**, exemplificată prin neaderarea Suediei la zona euro, neacceptarea noului Tratat constituțional de către Olanda, neacceptarea cotelor de repartizare a imigranților de către Ungaria etc.

Cel mai puternic vector al europenizării formale este dreptul comunitar, care impune racordarea *de jure* a dreptului național la cel comunitar. Însă, gradul de racordare a diverselor politici este diferit. Astfel, cele mai severe condiții de transpunere a legislației comunitare în legislația națională sunt prevăzute pentru politicile de frontieră, a concurenței, agricole și în telecomunicații. Reglementarea strictă, sau reglementarea hard, este explicată prin grija pentru securitatea colectivă. Astfel, în cazul politicii de frontieră, dacă unul dintre membrii UE evită să se conformeze normelor sanitare sau

fitosanitare, riscul se extinde asupra membrilor în ansamblu. Dacă un membru decide reducerea controlului de intrare a persoanelor în zona Schengen, aceasta poate provoca mari perturbări pe piața muncii sau în asigurarea ordinii publice în interiorul UE.

În schimbul constrângerilor impuse, UE susține dreptul la dezvoltare al noilor membri sau candidați, la aderare – prin accesarea fondurilor comunitare structurale. Europeanizarea, în acest sens, poate fi concepută ca **schimbul obligațiilor de securitate, impuse fiecărui membru al comunității, cu drepturi la dezvoltare pentru membrii sau aderenții la UE** [3].

Experiența țărilor ECE a demonstrat că acest schimb a fost unul foarte important. Deschiderea frontierelor a afectat mult activitatea micilor producători locali, mai puțin competitivi. Pentru a stopa reacțiile negative, administrațiile publice centrale s-au aliniat rapid la cerințele impuse pentru a obține fondurile necesare care, în bună parte, au fost direcționate spre creșterea competitivității la nivel local și pentru efectuarea reformelor structurale profunde. În acest mod, au fost aplanate reacțiile negative din partea actorilor cu drept de veto, iar administrațiile publice centrale și-au întărit pozițiile grație distribuirii fondurilor pentru dezvoltare.

Cerințe mai relaxante sunt față de politicile economice interne, ele formând reglementarea soft, prin care carcasa instituțională dură cedează locul design-ului instituțional național. Cazul cel mai elocvent este cel al politicii sociale în aspectul relațiilor de muncă. Caracterul relaxat al regulilor a rezultat din starea incipientă a dreptului social în țările ECE și din evitarea restricțiilor care ar fi descurajat atragerea investițiilor străine directe în aceste țări. La nivel național, a fost recunoscut tripartitismul formal, cu poziții dezechilibrate ale participanților, iar la nivel

norms, the risk extends to all the members. If a member decides to reduce the check-in control for the people in the Schengen area, this can cause major imbalances in the labour market or problems with ensuring public order within the EU.

In exchange for the imposed constraints, the EU holds the right to develop new members or candidates for membership by accessing the EU structural funds. Europeanization in this respect can be seen as **sharing security obligations imposed on each member of the community, giving development rights for the members or adherents to the EU** [3].

The experience of the CEE countries has shown that this exchange has been very important. The opening of the borders has seriously affected the activity of small, less competitive local producers. To curb the side effects, central governments have quickly adjusted to the imposed requirements to obtain the necessary funds which have mainly been directed towards increasing the local competitiveness and carrying out deep structural reforms. In this way, they have mitigated the players' negative reactions with a veto right, and central governments have strengthened their positions due to the distribution of funds for development.

Requirements are more relaxing for the domestic economic policies, forming soft regulations, by the help of which the solid institutional structure concedes its place to the national institutional structure. The most prominent is the situation of social policy in terms of labour relations. The relaxed aspect of the rules results from the early situation of social welfare in the CEE and from the avoidance of restrictions that would discourage the attraction of direct foreign investment in these countries. At national level they have recognized the formal three-party membership where the participants have had unbalanced

local s-a limitat doar la acordurile încheiate în cadrul întreprinderilor mari. Cu excepția duratei muncii, clauzele impuse în domeniul dreptului la informare și formare profesională și de dezvoltare a carierei au fost minimale. Totodată, reglementarea în domeniul politicii de securitate internă și națională a fost, practic, invizibilă.

Dacă europeanizarea formală se caracterizează printr-o logică ierarhică, verticală, bazată pe instrumente juridice de constrângere, europeanizarea informală se deosebește prin mecanisme de învățare și coordonare a noilor idei, valori și norme, prin „implantarea Europei în mințile cetățenilor” [20].

Țările candidate nu participă la procesul de elaborare a normelor comunitare, marja lor de manevră fiind negocierea calendarului de măsuri necesare a fi adoptate – implementate și a clauzelor temporare care ar justifica dificultățile transformărilor interne [10, p.4]. Ca urmare, procesul de europeanizare presupune, de asemenea, dialogul țărilor candidate cu instituțiile comunitare în vederea îndeplinirii acquis-ului comunitar prin intermediul transferului instituțional.

Transferul (importul) instituțional ca mecanism de europeanizare

Calitatea mediului instituțional nu se caracterizează doar prin relevanța sa, la un moment dat, ci și prin capacitatea de a fi modificat sau adaptat pe măsura schimbării oportunităților sau apariției deficiențelor [1]. Ca urmare, mecanismul modificării instituționale include în sine generarea unor instituții noi, selecția din cadrul lor a celor mai eficiente și difuzarea lor, prin transfer, în alte medii.

În accepțiunea lui D. Dolowitz și D. March [7, p.5], transferul instituțional reprezintă „procesul prin care cunoștințele atașate politicilor, aranjamentelor administrative, instituțiilor și ideilor dintr-un sistem politic

positions, and at local level they have limited themselves to agreements concluded between large enterprises. The clauses imposed on the right to information, professional training and career development have been minimal, except for the working hours. However, the regulation on the domestic and national security policy has been nearly invisible.

If formal Europeanization can be characterized by a hierarchical, vertical logics based on legally binding instruments, informal Europeanization differs through the mechanisms of learning and coordinating new ideas, values and norms, through “the implantation of Europe in the minds of citizens” [20].

Candidate countries do not participate in the drafting of the Community rules; their role consists in negotiating the schedule for the necessary measures to be taken, implemented, and the temporary clauses that would justify the difficulties of internal changes [10, p.4]. As a result, the Europeanization process also involves the cooperation of the candidate countries with the EU institutions in order to meet the requirements of the community acquis through institutional transfer.

Institutional transfer (import) as a mechanism for Europeanization

The quality of institutional environment is not only characterized by its relevance at a certain time, but also by the *ability to be modified or adapted* along with the opportunity changes or the appearance of problems [1]. As a result, the mechanism for institutional change includes the generation of new institutions, the selection among them of the most efficient and their dissemination via transfer to other environments.

In D. Dolowitz’s and D. March’s opinions [7, p.5], institutional transfer is “the process through which knowledge related to policies, administrative arrangements, institutions and ideas from a (past or present) political system are used for the development of

(trecut sau prezent) sunt utilizate pentru dezvoltarea de politici, aranjamente administrative, instituții și idei în alt sistem politic”.

Transferul sau importul instituțional are trăsături comune cu importul de bunuri și servicii, deoarece există ofertă de instituții din partea țărilor exportatoare și cerere de instituții din partea țărilor-recipient. Deosebirea majoră, însă, constă în faptul că, dacă pe piețele bunurilor și serviciilor vânzătorii obțin venituri din vânzări, iar cumpărătorii achită bunurile și serviciile cumpărate, pe piața instituțională inovațiile instituționale nu se patentează și drepturile de proprietate intelectuală asupra lor lipsesc, fapt ce determină lipsa compensațiilor monetare către țara de origine a instituției importate. În plus, țările exportatoare de instituții oferă ajutor consultativ și financiar în vederea efectuării transferului instituțional.

Care sunt interesele ce însoțesc procesul de transfer instituțional? Țările-exportatoare obțin avantaje în comerțul cu țările care posedă instituții similare, deoarece unificarea instituțiilor contribuie la reducerea costurilor de tranzacție a exportului de bunuri, capitaluri și forță de muncă (adică a costurilor de căutare a informațiilor, de măsurare, de întocmire a contractelor, de specificare și protecție a drepturilor de proprietate, de apărare contra unor forțe terțe).

Avantajul țărilor-recipient se manifestă în faptul că ele obțin instituții care și-au demonstrat deja eficacitatea în alte medii, ce le scutește de pierderi de timp și de bani pentru tatonări instituționale proprii, bazate pe metoda probelor și eșecurilor. Efectele pe care ele le așteaptă de la transferul instituțional cuprind următoarele aspecte:

- 1) reducerea costurilor de funcționare a mecanismului de piață (costurilor de tranzacție);
- 2) ameliorarea climatului de afaceri și a celui investițional;

policies, administrative arrangements, institutions and ideas from another political system”.

The transfer or institutional import has common features with the import of goods and services because there is an offer of institutions from the exporting countries and a demand for institutions from the receiving countries. However, the major difference is that if on the goods and services markets sellers receive an income from sales, and buyers pay for the purchased goods and services, on the institutional market, institutional innovations are not patented and there are no intellectual property rights over them, which causes deficiencies in money compensations to the home country of the imported institution. Moreover, the countries which export institutions offer financial and advisory assistance in carrying out institutional transfer.

What are the interests that accompany the process of institutional transfer? Countries-exporters gain advantages in the trade with the countries that have similar institutions, since the unification of institutions contributes to the reduction of the transaction costs for the exports of goods, capital and labour (i.e. the costs of searching for information, measuring, drafting contracts, specifying and protecting property rights, protecting against certain third parties).

The advantage of the receiving countries is that they obtain institutions that have already proved their efficacy in other settings, and this exempts them from wasting time and money on their own institutional research, based on the evidence and failure method. The effects they expect from institutional transfer include the following aspects:

- 1) the reduction of the operating costs of the market mechanism (transaction costs)
- 2) the improvement of the business and investment environment;
- 3) the increase in the efficient use of

- 3) creșterea eficienței utilizării factorilor de producție ca rezultat al ameliorării climatului de afaceri și a celui investițional;
- 4) eliminarea disfuncționalităților legate de aplicarea instituțiilor ineficiente.

Forme de transfer instituțional. Cea mai simplă, dar și cea mai coercitivă formă de transfer instituțional în țările candidate la aderare la UE a fost și este **transpunerea directivelor comunitare atașate aquis-ului comunitar**. Un prim exemplu se referă la legislația primară – regulamentele și jurisprudența Curții Europene de Justiție, ale cărei prevederi sunt direct încadrate în sistemele naționale de drept. Când privește directivele UE, acestea stabilesc obiective legislative pentru state, lăsându-le acestora libertatea de a stabili forma și metodele de implementare a acestora.

Aplicarea efectivă a aquis-ului este mai dificilă decât transpunerea sa în legislația internă. Pentru evaluarea și monitorizarea modului în care statele își îndeplinesc obligațiile referitoare la transpunerea și aplicarea aquis-ului comunitar UE dispune de anumite instrumente:

- publicarea rapoartelor asupra transunerii directivelor UE de către statele membre;
- publicarea rezultatelor sondajelor despre problemele și obstacolele legislative, cu care se confruntă mediul de afaceri în diverse state membre;
- efectuarea inspecțiilor de către personalul Comisiei Europene sau al diverselor agenții comunitare;
- declanșarea procedurii de sancționare pentru nerespectarea obligațiilor ce decurg din calitatea de stat membru (prin decizii ale Comisiei Europene și hotărâri ale Curții Europene de Justiție).

production facilities as a result of business and investment improvement;

- 4) the elimination of the malfunctions related to the application of the inefficient institutions.

Forms of institutional transfer. The simplest, but most coercive form of institutional transfer in the candidate countries to the EU membership was and still is **the implementation of the Community directives related to the community acquis**. The first example refers to the basic legislation – regulations and jurisprudence of the European Court of Justice, whose provisions are directly embedded into the national legal systems. As to the EU directives, they set legislative objectives for the states, giving them freedom in taking decisions on the form and methods of their implementation.

The real application of the acquis is more difficult than its implementation/transposition into the national law. The EU possesses some tools for assessing and monitoring the way states fulfil their obligations related to the transposition and implementation of the Community acquis:

- the publication of reports on the transposition of EU directives by the Member States;
- the publication of the survey results about the legal issues and obstacles that businesses are facing in the various Member States;
- inspections carried out by the European Commission staff or various community agencies;
- the initiation of sanctions for the non-compliance with the obligations related to the membership (through the decisions of the European Commission and resolutions of the European Court of Justice).

Formă specifică de transfer instituțional, care se aplică vecinilor UE, este **politica europeană de vecinătate (PEV)**¹. Ea nu formulează perspectiva dobândirii calității de membru al UE, ci presupune crearea „unui cerc de prieteni”, la hotarele acesteia, cărora li se oferă participarea la diverse activități comunitare. În aprecierea lui R.Schweickert [17], UE a stabilit interesul său pentru implementarea instituțiilor democratice și de piață în țările vecine în vederea reducerii deficitului instituțional din aceste țări.

O formă de transfer instituțional o constituie și **transferul de consultanță și expertiză tehnică și organizațională** oferit de instituțiile europene statelor candidate și vecine în vederea soluționării unor probleme concrete cu caracter macro- sau microeconomic.

Instrumentele transferului instituțional. Instrumentele transferului instituțional pot fi plasate pe scala „constrângere – aplicare benevolă” și utilizate în diferite domenii de politici publice, conform tabelului 1.

The **European Neighbourhood Policy (ENP)**¹ is a specific form of institutional transfer, which applies to the EU neighbours. It does not include the perspective of obtaining the EU membership, but it involves the creation of “a group of friends” close to its borders, who can participate in various activities within the community. In R. Schweickert’s belief [17], the EU has shown its interest in implementing democratic and market institutions in the neighbouring countries in order to reduce the institutional deficit in these countries.

The transfer of consultancy, technical and organizational expertise is a form of institutional transfer offered by the European institutions to the candidate and neighbouring countries in order to tackle certain macro or microeconomic problems.

Institutional transfer tools. The institutional transfer tools can be placed on the scale of “constraint – voluntarily implementation” and used in various fields of public policies, according to Table 1.

Tabelul 1/Table 1

**Instrumente de transfer instituțional în contextul extinderii UE/
Institutional transfer tools in the context of the EU expansion**

Domeniu de acțiune/ Field of activity	Juridic și regulamentar/ Legal and regulatory	Economic/ Economic	Financiar/ Financial	Politic/ Political	Instituții informale/ Informal institutions
1	2	3	4	5	6
Caracterul instrumentelor/ The character of tools	Constrângere/ Constraint Aplicare benevolă/ Voluntarily implementation				
Instrumente/ Tools	Tratate, directive, regulamente/ Treaties, directives regulations	Acorduri de asociere/ Association Agreements	Asistență financiară/ Financial advice	Dialog politic/ Political dialog	Seminare, workshop-uri/ Seminars, workshops

¹Cuprinde țări precum/ Countries as: Autoritatea Palestiniană, Algeria, Armenia. Azerbaidjan, Belarus, Egipt, Georgia, Iordania, Israel, Liban, Libia, Maroc, Republica Moldova, Siria, Tunisia și Ucraina.

1	2	3	4	5	6
Rezultate scontate/ Expected results	Constituirea statului de drept, reforme legislative/ Establishment of the rule of law, legislative reforms	Liberalizarea piețelor și stimularea concurenței/ Market liberalization and boosting competition	Investiții în diverse sectoare/ Investments in various sectors	Democratizare și respectul drepturilor omului/ Democratization and respect for human rights	Socializare/ Socialization
Sanctiuni posibile/ Possible sanctions	Nedeschiderea negocierilor de aderare/ Non-opening of the accession negotiations	Suspendarea acordurilor economice/ Breaking the economic agreements	Stoparea asistenței financiare/ Halting financial assistance	Nedeschiderea negocierilor de aderare/ Non-opening of the accession negotiations	Presiuni de imagine/ Image pressures

Sursa: [16]/ *Source:* [16]

Factorul principal care asigură succesul transferului instituțional este congruența normelor formale și informale din țara-recipient cu instituția importată. Din punct de vedere juridic, aceasta înseamnă că instituția importată va lucra doar în condițiile în care sistemele juridice ale exportatorului și importatorului de instituții aparțin aceleiași clase de echivalență: normele existente și cele importate se caracterizează prin relații de reflexivitate (xRx și yRY), simetrie (xRy și yRx) și tranzitivitate (xRy și $yRx \rightarrow xRz$), unde x – instituția importată, y – instituția existentă în țară, R – relațiile dintre ele [17, p.144].

Pentru a înțelege mai bine acest lucru, se poate prezenta exemplul a 2 echipe de fotbal – una de fotbal american și alta de fotbal european. Denumirea jocului este același – fotbal, însă regulile și strategiile sunt foarte diferite. Dacă echipa de fotbal european va fi antrenată de un antrenor american sau în fruntea ei va fi plasat un căpitan american și viceversa pentru echipa de fotbal american, aceste echipe nu vor fi cele care vor învinge în competițiile naționale și internaționale.

The main factor which ensures the success of institutional transfer is the congruence of the formal and informal regulations from the receiving country with the imported institution. From the legal point of view this means that the imported institution will function only if the legal systems of the exporter and importer of institutions belong to the same class of equivalence: the existing and imported regulations are characterized by relations of reflexivity (xRx and yRy), symmetry (xRy and yRx) and transitivity (xRy and $yRx \rightarrow xRz$), where x – the imported institution, y – the existing institution in the country, R – the relationships between them [17, p.144].

In order to understand better, an example of two football teams can be brought – one playing American football and another – European football. The game has the same name – football, but the rules and strategies are very different. If the European football team were trained by an American coach or had an American captain and vice versa for the American football team, these teams would not be the winners in national and international competitions.

Modalități de transfer. Conform lui S. Bulmer [4, p.108], transferul instituțional poate fi efectuat prin 4 modalități. Cea mai dură modalitate este așa-numitul „mimetism instituțional” – *copierea* modelului importat și transpunerea lui integrală în sistemul țării-recipient. A doua modalitate rezidă în *combinarea* elementelor din două sau mai multe sisteme și transpunerea lor, prin adaptare, în sistemul instituțional național. *Orientarea*, ca a treia modalitate, presupune că modelul străin este doar o sursă de inspirație, iar *reticența*, ca a patra modalitate, se caracterizează prin rezistențe față de transferul instituțional din partea actorilor țării-recipient. Ca urmare, rezultatele transferului instituțional vor depinde de instrumentele și modalitățile de transfer selectate.

Transfer methods. According to S. Bulmer [4, p.108], institutional transfer can be made in four ways. The toughest method is the so-called “institutional mimicry” – *copying* the imported model and its full transposition into the system of the receiving country. The second method is *combining* elements from two or more systems and their implementation, by means of adaptation, into the national institutional system. *Orientation*, the third method, which assumes that an unknown method is just an inspiration, and *reluctance*, the fourth method, is characterized by the players’ resistance from the receiving country to institutional transfer. Therefore, the result of institutional transfer will depend on the chosen tools and procedures for transfer.

Tabelul 2/Table 2

Rezultatele transferului instituțional în funcție de tipul instrumentelor și modalităților aplicate/ The results of institutional transfer in terms of types of tools and applied methods

Instrumente/ Tools	Variabile instituționale/ Institutional variables	Tipologia rezultatelor/ Types of results
Instrumente coercitive/ Binding tools	Cadru juridic precis. Existența măsurilor de sancțiuni și incitații/ A definite legal framework. The existence of sanctions and measures	Copiere-combinare; <i>absorbție</i> / Copying-combining; <i>absorption</i>
Instrumente de negociere/ Negotiation tools	Cadru de negociere: majoritate calificată sau unanimitate/ Negotiation framework: qualified majority or unanimity	Copiere-combinare, combinare-reticență; <i>adaptare</i> / Copying-combining; combining-reluctance; <i>adaptation</i>
Instrumente soft/ Soft tools	Cadru normativ și cognitiv/ Cognitive and regulatory framework	Orientare-reticență; <i>inerție</i> , <i>respingere</i> / Orientation-reluctance, <i>inaction</i> , <i>rejection</i>

Sursa: [16]/ *Source:* [16]

Lipsa compensațiilor monetare pentru instituțiile importate nu presupune gratuitatea procesului de transfer instituțional, acest

The lack of financial compensations for the imported institutions does not mean gratuity for the institutional transfer process,

proces fiind, uneori, îndelungat și cu rezultate incerte.

Costurile transferului instituțional.

Costurile transferului instituțional rezidă din fazele procesului de transpunere, și anume: selecția instituției și a modalității ei de import; crearea unor instituții autohtone de suport pentru instituția importată; adaptarea agenților economici la instituția importată. În linii generale, costurile transferului instituțional includ:

- 1) costuri legate de analiza bunelor practici instituționale existente în diverse state sau comunități regionale;
- 2) costuri legate de asistența consultativă din partea statului/ comunității exportatoare;
- 3) costuri de instruire a funcționarilor care vor asigura funcționalitatea instituțiilor transferate;
- 4) costuri de creare a instituțiilor autohtone de suport pentru instituțiile transferate;
- 5) costurile de difuzare a informațiilor cu privire la adoptarea noilor reguli și acte normative
- 6) costuri de implementare a instituțiilor transferate;
- 7) costuri de eliminare a posibilelor disfuncționalități în implementarea instituțiilor transferate [13].

Ultima categorie de costuri denotă că instituțiile importate pot suferi eșec în procesul de implementare a lor. Mai frecvent se evidențiază 4 tipuri de disfuncții instituționale: atrofia, respingerea, conflictul și paradoxul instituțional.

Atrofia instituțională apare în cazul în care aplicarea instituțiilor formale importate contravine tradițiilor culturale sau structurii instituționale a țării recipient, astfel că neaplicarea lor conduce, în timp, la dispariția acestora. Drept exemplu poate servi instituția falimentului, care s-a transformat, în unele țări,

this is often a long process having uncertain results.

Institutional transfer costs.

Institutional transfer result from the stages of the transposition process and namely: the selection of the institution and the method to import it; the creation of local institutions to support the imported institution; the adaptation of economic agents to the imported institution. Generally, the costs of institutional transfer include:

- 1) costs related to the analysis of the best existing institutional practices in various states or regional communities;
- 2) costs related to advisory assistance from the state / exporting community;
- 3) costs for training officials that will ensure the operation of the transferred institutions;
- 4) costs for the creation of local institutions to support the transferred institutions;
- 5) costs for the dissemination of information on the adoption of new regulations and laws
- 6) costs for the implementation of the transferred institutions;
- 7) costs for the prevention of possible failures in the implementation of the transferred institutions [13].

The last category of costs shows that the imported institutions can suffer failures in their implementation process. More often, four types of institutional malfunction stand out: atrophy, rejection, conflict and institutional paradox.

Institutional atrophy occurs if the application of the imported formal institutions is contravenes the cultural traditions or institutional structure of the receiving country, therefore, in the meantime the failure to apply these leads to their disappearance. An example is the institution of bankruptcy, which, in some

dintr-un instrument de creștere a eficienței întreprinderilor într-unul de acaparare a activelor acestora prin falimentare intenționată.

Respingerea totală sau parțială a instituțiilor importate apare în cazul în care agenții economici consideră că aplicarea lor este prea costisitoare sau că reduce din avantajele deținute anterior. Ca exemplu poate servi impozitarea contribuabililor în baza cheltuielilor efectuate. Deoarece, în multe cazuri, cheltuielile efectuate depășesc veniturile declarate, o parte dintre agenții economici și funcționarii publici opun o rezistență masivă aplicării acestei instituții.

Conflictul instituțional este caracteristic pentru situațiile în care implementarea în practică a instituțiilor formale importate este urmată de utilizarea unor instituții informale neadecvate, ce conduce la reducerea eficienței aplicării lor. Astfel, obligațiunile publice constituie un instrument non-inflaționist de acoperire a deficitului bugetar, însă, în practica autohtonă, el s-a transformat într-un instrument de îmbogățire a băncilor comerciale, fiind urmat de reducerea volumului de credite în economia reală. Sau, atingerea compromisului în parlament este un fundament al democrației eficiente, însă formarea unor coaliții între reprezentanții diferitelor partide, bazate pe corupție și interese personale, conduce la acapararea statului de către grupuri de interese înguste și, în consecință, la reducerea bunăstării economico-sociale.

Paradoxul instituțional este cauzat de faptul că, uneori, importul instituțional devine mai avantajos pentru țările exportatoare decât pentru cel recipient, mai ales în situațiile când nivelul de dezvoltare al țărilor este foarte diferit. Ne putem referi la unele schimbări ce țin de reformarea sistemului de învățământ superior. Implementarea sistemului de credite transferabile și mobilitatea înaltă a studenților a devenit, pentru Republica Moldova, o problemă serioasă de exod de inteligență, iar

countries, has changed from a tool for increasing the enterprises' efficiency to one for seizing their assets through deliberate bankruptcy.

The total or partial rejection of imported institutions occurs when economic agents believe that their implementation is too expensive or when this decreases the previously held advantages. An example could be taxing the tax payers based on their expenditures. Because in many cases, the incurred costs exceed the declared income, a part of businesses and public officials are strongly against applying this institution.

Institutional conflict is typical of situations where the practical implementation of the imported formal institutions is followed by the use of certain inadequate informal institutions, which leads to a reduction in the efficiency of their application. Thus, public bonds are a non-inflationary tool for covering the budget deficit, but in the local practice, for commercial banks, it has turned into a tool to capitalize on, followed by the reduction in the volume of credit in the real economy. The reach of a compromise in the Parliament is a cornerstone of efficient democracy, but the formation of certain coalitions between the representatives of different parties, based on corruption and personal interests, is leading to the seizure of the state by groups of narrow interests and as a result, the reduction of economic and social welfare.

Institutional paradox is caused by the fact that institutional import sometimes becomes more advantageous for the exporting countries than for the receiving countries, especially in situations when countries are at different development stages. We can refer to some changes related to the restructure in the higher education. The implementation of the credit transfer system and the high mobility of students have become a serious problem for the Republic of Moldova, a serious brain

pentru țările donatoare o acumulare avantajoasă de talente.

Ca urmare, nu în toate cazurile importul instituțional prezintă un factor de stabilitate. Pe termen scurt și mediu, el poate deveni factor de instabilitate politică, economică și socială.

Pentru un transfer instituțional eficient, sunt necesare câteva condiții, precum:

- 1) depășirea beneficiilor de aderare peste costurile adaptării instituțiilor transferate;
- 2) formarea unei guvernante bazate pe consens, care ar susține transferul instituțional;
- 3) reducerea, pe cât posibil, a numărului de veto-actori;
- 4) acceptarea instituțiilor importate de către cetățenii țării-recipient;
- 5) crearea infrastructurii instituționale adecvate – norme și organizații complementare care adaptează instituțiile importate la realitățile statului recipient.

Impactul dependenței de cale (path dependence) asupra transferului instituțional

Un fenomen bine observat îl constituie neîncrederea multor cetățeni în guvernantă, ei considerând că, indiferent de forțele aflate la putere – de dreapta, stânga sau centriste, toate promovează aceleași politici îndreptate spre bunăstarea lor proprie, și nu a cetățenilor, astfel că actul de alegere politică este unul pur formal. O explicație a acestei atitudini, rezultată din lipsa schimbărilor instituționale cardinale, este dată de concepția dependenței de cale (*path dependence*).

Primul care a lansat-o a fost P. David [6], pentru a explica fenomenele de acceptare a unor tehnologii și inovații. Drept exemplu a servit tastatura QWERTY care, inițial, a avut unele avantaje, dar a rămas predominantă, pe termen lung chiar în condițiile apariției unor alternative tehnologice mai eficiente. Ideea

drain, and for the donor countries an advantageous accumulation of talent.

As a result, institutional import does not always represent a stability factor. Over a short and medium term it can become a factor of political, economic and social instability.

An efficient institutional transfer requires several conditions:

- 1) the exceeding of the membership benefits over the adaptation costs of the transferred institutions;
- 2) the formation of a consensus-based governance, which would support institutional transfer;
- 3) the reduction in the number of as many veto players as possible;
- 4) the acceptance of the institutions imported by the citizens of the receiving country;
- 5) the creation of an appropriate institutional infrastructure – standards and complementary organizations that adapt the imported institutions to the realities of the receiving state.

The impact of path dependence on institutional transfer

A clearly observed phenomenon is the distrust of many citizens in the governance, considering that regardless of the governing forces - right, left or centrist, they all promote the same policies leading to their own welfare and not of citizens', and therefore the political choice is purely formal. An explanation for this attitude which results from the lack of crucial institutional changes is given by the concept of path dependence.

The first to launch it was P. David [6], to explain the acceptance phenomena of certain technologies and innovations. An example can be the QWERTY keyboard, which initially had some advantages, but lasted over a long period of time even given the appearance of more efficient technological alternatives. The idea of this conception

concepției constă în faptul că deciziile luate în trecut pot influența mult deciziile viitoare, dacă costurile de ieșire (sau de alegere a unei alte alternative) vor crește. Margolis S. și Liebowitz S.J.[9] au aplicat acest concept la domeniul economic. Conform lor, istoria contează, deoarece se poate observa alternanța perioadelor de dezvoltare evolutivă, când vectorul dezvoltării este determinat de condițiile existente și deciziile luate în trecut, cu momente critice de ruptură (*critical junctures*), când apar posibilități de alegere între mai multe variante alternative de dezvoltare ulterioară. Alegerea, în asemenea situații, se petrece în condiții de incertitudine și risc social, existând „interese mascate” și „costuri nebănuite”[18], varianta aleasă putând a nu fi cea optimală.

În cercetările sale, D.North a aplicat concepția dependenței de cale în analiza comparativă a istoriei economice a Angliei și Spaniei. În secolul XVI, ele se aflau în condiții similare de dezvoltare. În Anglia, însă, rezistența opusă coroanei de către nobilime și comercianți a permis consolidarea proprietății private și a instituțiilor ce o asigură. În Spania, învingători au rămas curtea și burocrăția regală. Aceasta a creat traseuri diferite de dezvoltare ulterioară: dezvoltare rapidă în Anglia și stagnare în Spania. În plus, transferul instituțiilor în coloniile acestor două țări a determinat trasee diferite de dezvoltare pentru țările din America de Nord și America de Sud.

În cazul UE, dependența de cale s-a caracterizat prin faptul că decizia realizării pieței unice interne a fost urmată de decizia realizării Uniunii Economice și Monetare, liderii europeni văzându-se constrânși să continue și să amelioreze proiectul de integrare, deoarece întoarcerea la o situație anterioară, cum ar fi uniunea vamală, ar impune costuri mult prea mari pentru statele membre. Moment critic de ruptură a devenit Brexitul

is that the decisions made in the past can influence the future decisions if the output costs (or the costs for the choice of another alternative) increase. S. J. S. Margolis and Liebowitz [9] applied this concept in the economic field. According to them, history matters because the alternation of the evolutionary development periods can be seen, when the vector of development is determined by the existing conditions and decisions taken in the past having critical junctures, when there appears the possibility to choose among several alternatives for further development. The selection in such situations takes place under uncertain and socially risky conditions having “hidden interests” and “unexpected costs” [18], and the chosen variant may not be the optimal one.

In his research, D. North applied the concept of path dependence in the comparative analysis of the economic history of England and Spain. In the sixteenth century they were in similar stages of development. In England, however, the nobles' and traders' resistance to the crown allowed the consolidation of private property and of the institutions which secured it. The winners in Spain were the royal court and the bureaucracy. That created different ways for further development: rapid development in England and stagnation in Spain. Moreover, the transfer of institutions to the colonies of these two countries opened different paths for development for the countries from the North and South America.

As for the EU, the dependence path is characterized by the fact that the decision to reach a single internal market was followed by the decision to form the Economic and Monetary Union, the European leaders finding themselves forced to continue and improve the integration project, because the return to a former situation, such as the customs union, would impose very high costs for the Member States. A critical moment of juncture became

din 2016, care a pus în fața autorităților europene problema reformării UE în vederea creșterii bunăstării populației și asigurării certitudinii dezvoltării.

Deci, în majoritatea cazurilor, politicile publice sunt elaborate și promovate în continuarea celor anterioare, sub pretextul asigurării „consecutivității” dezvoltării. Odată stabilite și stabilizate, convențiile instituționale și organizaționale devin inelastice la schimbări. Caracterul lor relativ inelastic se explică prin câteva momente. În primul rând, procesul de elaborare a regulilor noi presupune costuri mari de elaborare, de coordonare cu ansamblul altor norme și reguli formale, de adaptare la instituțiile informale existente. Însă, când regula este stabilită, ea poate fi propagată asupra unui mare grup de indivizi și organizații cu costuri de tranzacție minime. Ca urmare, regulile noi și vechi se află în situație diferită: deseori, mai puțin costisitoare devine păstrarea sau modificarea puțin a regulii vechi ineficiente decât crearea uneia noi, eficiente, mai ales că consecințele noilor reguli pot influența negativ situația prezentă a electoratului, ce devine o amenințare pentru menținerea la putere a clasei politice care aprobă aceste reguli.

În al doilea rând, inerția instituțională este datorată și aparatului birocratic – specialiștilor responsabili de elaborarea proiectelor de acte normative, de consultare a politicienilor, de transpunere în practică a deciziilor adoptate. Spre deosebire de politicieni, ei exercită o influență mai îndelungată asupra procesului decizional prin modul lor de a gândi, de a înțelege și a acționa. Un aparat birocratic depășit, considerat garant al ordinii stabilite, influențează negativ competitivitatea economică a țării în ansamblu.

În al treilea rând, un rol-cheie în dependența de cale este jucat și de instituțiile informale – anumite preferințe, credințe, obiceiuri ale generațiilor trecute sunt foarte

Brexit 2016 that put forward to the European authorities the problem of reforming the EU in order to increase the population welfare and to ensure a steady development.

Thus, in most cases, public policies are further developed and promoted based on the former ones, pretending to ensure the “sequence” of development. Once established and set institutional and organizational conventions become inelastic to changes. Their relatively inelastic character can be explained in some ways. Firstly, the process of drafting new rules incurs high costs of development, of coordination with all other regulations and formal rules, of adapting to the existing informal institutions. When the regulation is established, it can be applied on a large group of individuals and organizations at minimal transaction costs. As a result, the new and old rules are in different situations: it is often less expensive to preserve or change a little the old rule than to create a new, efficient one. Especially since the consequences of the new rules, may adversely affect the present state of the electorate which becomes a threat to the maintenance of the politicians’ power who approve of these rules.

Secondly, institutional inertia also occurs due to bureaucracy – specialists responsible for developing bills of laws, consulting politicians, putting into practice the decisions taken. Unlike politicians, they exert a longer influence on decision-making by their mindset, way of understanding and acting. An outdated bureaucratic entity which is considered to be a guarantee for the established order negatively influences the country's overall economic competitiveness.

Thirdly, informal institutions play a key role in the path dependence – certain preferences, beliefs, habits of the past generations are highly reluctant to changes. At the same time, the electorate longs for changes that will not have negative effects upon them

rezistente la schimbări. Totodată, electoratul dorește schimbări, care să nu-l afectează negativ într-o perioadă scurtă, perioada lungă fiind luată în calcul de un număr mult mai mic de cetățeni. De aceea, pe termen scurt, se orientează la principiul „să nu fie mai rău decât a fost”, ce induce o rezistență în promovarea schimbărilor instituționale.

Toate acestea stabilizează sistemul instituțional format, indiferent de eficiența lui, ce denotă că instituțiile nu sunt un factor neutru creșterii economice, ele orientează economia pe traseul de dezvoltare, de la care este foarte greu de deviat.

Concluzii

Deci, procesul de europenizare poate fi conceput ca un proces de modificare graduală a instituțiilor formale și informale în conformitate cu cele existente în UE și a strategiilor aplicate de veto-actori. Logic, acest proces ar trebui să conducă la stimularea efectuării de către statele aflate în proces de aderare la UE a reformelor politice și economice profunde.

Care este situația în Republica Moldova? În ultima perioadă, schimbările instituționale s-au accelerat. Totodată, *Foaia de parcurs privind agenda de reforme prioritare* este departe de a fi satisfăcătoare. Conform Raportului de monitorizare, realizat de Asociația pentru Democrație Participativă ADEPT, centrul analitic „Expert-Grup” și Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM), doar jumătate (55%) din acțiunile asumate pentru martie-august au fost efectuate fără deficiențe, 28% au fost realizate cu deficiențe și circa 17% nu au fost realizate [2]. Cele mai importante restanțe în transferul instituțional rămân: reformarea Centrului Național Anticorupție, neadoptarea noului Cod al audiovizualului, derularea lentă a anchetei privind fraudele depistate în sistemul bancar în 2014, procesul lent de implementare a Agendei de Asociere.

in the short-term, the long-term period being considered by a much smaller number of citizens. Therefore, over a short term they are guided by the principle “not to be worse than it was” and this triggers resistance to the promotion of institutional changes.

All these make the established institutional system stable, regardless of its efficiency, and this shows that institutions are not a neutral factor in the economic growth, they lead the economy towards the development path which is very difficult to divert from.

Conclusions

Thus, the Europeanization process can be conceived as a gradually changing process of formal and informal institutions in accordance with those existing in the EU and with the strategies applied by the veto players. Logically, this process should lead to the stimulation of deep political and economic reforms carried out by the states which are in the EU accession process.

What is the situation in the Republic of Moldova? Institutional changes have accelerated lately. However, the *Roadmap regarding the agenda on priority reforms* is far from being satisfactory. According to the monitoring report by the Association for Participatory Democracy ADEPT, the analytical centre “Expert-Group” and the Legal Resources Centre from Moldova (CRJM), only half (55%) of the actions planned for the months of March - August have been accomplished without problems, 28% were accomplished with problems and about 17% have not been accomplished [2]. The most serious backlogs in institutional transfer still remain the restructure of the National Anti-Corruption Centre, the failure to adopt the new Broadcasting Code, the slow progress in the investigation on the frauds detected in the banking system in 2014, the slow implementation of the Association Agenda.

Tipul strategiei aplicate și gradul de îndeplinire a angajamentelor asumate au depins, în mare măsură, de impactul dependenței de cale – dorința de a păstra și consolida status quo-ul a veto-actorilor, manifestat în controlul monopolist al statului din partea unui singur partid politic. Totodată, dorința de a obține ajutorul financiar al FMI și al UE, de care depinde supraviețuirea veto-actorilor, îi impune pe aceștia să accepte unele reformări, mai cu seamă prin aplicarea „culturii atitudinii inerte”.

Deci, scopul real al veto-actorilor din Republica Moldova, la momentul actual, nu este avansarea reală pe calea europeanizării, ci supraviețuirea lor politică și economică. Aceasta o înțeleg tot mai clar masele populare, care manifestă un euroscepticism tot mai pronunțat, cât și autoritățile UE, care nu includ Republica Moldova nici măcar în lista potențialilor candidați ai UE.

The type of the applied strategy and the degree of fulfilling commitments, largely depended on the impact of the path dependence – the desire to preserve and strengthen the status quo of the veto players that can be found in the state monopolistic control by a single political party. At the same time, the desire to obtain financial assistance from the IMF and the EU, on which depends the survival of the veto players, forces them to accept some reforms, particularly by applying the “culture of inert attitude”.

Therefore, currently, the real purpose followed by the veto players in the Republic of Moldova is not real progress headed to Europeanization, but their political and economic survival. This situation is increasingly better understood by the masses, who exhibit a stronger scepticism and, on the other hand, the EU authorities that do not include the Republic of Moldova even in the EU list of potential candidates.

Referințe bibliografice / References:

1. ACEMOGLU D., AGHION Ph., ZILIBOTTI F. *Distance to Frontier, Selection, and Economic Growth*. Working Paper 9066, NBER, 2002.
2. ADEPT, Expert-Grup, CRJM. Raportul de monitorizare a implementării Foii de parcurs privind agenda de reforme prioritare (martie-august 2016). Chișinău, 2016.
3. BAFOIL F. *Transfert institutionnel et européanisation. Une comparaison des cas est-allemand et est-européens*. Revue Internationale de politique comparée. 2006, nr.2, vol.13, pp. 213-238.
4. BULMER S., PADGETT S. *Policy Transfer in the European Union: an Institutional Perspective*. British Journal of Political Science, 2004, nr.35.
5. CAUSSE E., FALKNER G. *Les “mondes de conformité”: typologie des Etats membres dans leur rapport au droit communautaire*. Les Cahiers europeens de Sciences Po, nr.2, 2009.
6. DAVID P. *Clio and the economics of QWERTY*. American Economic Review, 1985, nr.75(2), p. 332-337); David P. *Path Dependence, Its Critics and the Quest for Historical Economics*. Working Paper, AllSouls College, Oxford University, 2000.
7. DOLOWITZ D., MARCH D. *Learning from Abroad: The role of Policy Transfer in Contemporary Policy-Making Governance*, vol. 13, nr.1, 2000.
8. HOWELL K. *Developing Conceptualisations of Europeanization: Synthesising Methodological Approaches*. Queen's Papers on Europeanization, n.3, 2004.
9. MARGOLIS S.E., LIEBOWITZ S.J. *Path Dependence, Lock-In, and History*. Journal of Law, Economics and Organization, 1995.

10. NEUMAZER L. *L'européanisation indirect des pays candidats a l'adhésion à l'UE : le cas des politiques publiques de concurrence en Pologne et en République Tchèque*. HAL archives-ouvertes, 2014, <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00963712/document>.
11. NORTH D. *Institutions, Institutional Change and Economic Performace*. Cambridge University Press, Cambridge, 1990.
12. OLSEN J.P. *The Many Faces of Europeanization*. Journal of Common Market Studies, 40/5, 2002.
13. ОЛЕЙНИК А.М. *Институциональная экономика*.//Вопросы экономики, 1999, nr. 7.
14. PALIER B., SUREL Y. *L'Europe en action. L'européanisation dans une perspective comparée*. Paris, L'Harmattan, 2007.
15. RADAELLI G. *The Europeanization of Public Policy*. In Featherstone K., Radaelli G. *The Politics of Europeanization*. Oxford, Oxford University Press, 2003.
16. SAURUGGER S., SUREL Y. *L'européanisation comme processus de transfert de politique publique*. Revue Internationale de politique comparé, 2006, nr.2, vol.13, p. 179-211.
17. SCHWEICKERT R., GAWRICH A, *Draft 24 Institutional convergence of CIS towards European benchmarks*. EU Eastern Neighbourhood Economic Potential and Future Development, 2007.
18. THELEN K. *Historical Institutionalism in Comparative Politics*. Review Politics Science 2, 1999, p.391.
19. TSEBELIS G., NESTED G. *Rational Choice in Comparative Politics*. Berkeley, University of California Press, 1990.
20. WEISBEIN J. *Théories de l'européanisation: institutions, politiques, sociétés*. Institut d'Etudes Politique de Toulouse, 2014.